

FEJKSKOLAN

Rösten
Arbetsblad

OM FEJKSKOLAN

Fejkskolan är en kortversion av radioprogrammet Fejk, särskilt anpassad för gymnasieskola och vuxenutbildning.

Vilka roller har tjejer och killar, kvinnor och män, haft i populärkulturen de senaste hundra åren sisådär? Fejkskolan, säsong 4, belyser genushistorien med hjälp av populärkulturens arkiv; film, musik, tidningar, bilder, tv- och radioprogram, från 1920-talet och framåt. På ett bildande och underhållande sätt speglas hur olika kulturyttringar dokumenterat sin samtid – och reflekterat över den. Dessutom gör programledaren Anna Charlotta Gunnarson personliga analyser som åskådliggör hur normerna svängt under de senaste hundra åren. Fejkskolans fjärde säsong består av åtta avsnitt. Till varje avsnitt finns det ett arbetsblad.

1. Rösten	5. Humor
2. Kroppen	6. Allvar
3. Singellivet	7. Bilden
4. Gänget	8. Åldern

Målgrupp

Serien riktar sig särskilt till gymnasiet, men passar även bra för folkhögskola och övrig vuxenutbildning. Serien kopplar till ämnesplanerna i historia, samhällskunskap, naturkunskap, svenska och sociologi. Vissa avsnitt kopplar även till musik, bild och idrott och hälsa. Se exempel på kopplingar till Gy11 längst bak i det här arbetsbladet.

Syfte

Fejkskolans pedagogiska syfte är att skapa förståelse för varför och hur könsdiskriminering kan uppstå genom att belysa genusperspektiv av makt och normer under 1900-talets populärkultur. Tanken är att eleverna ska få verktyg för att göra normmedvetna och normkritiska analyser genom att ta del av Fejkskolan. De tränar även förmågan att förstå och värdera historiebrev och historiemedvetande med fokus på genus, politik, forskning och identitet. Genom att granska historiska källor och normer ur olika perspektiv ställs frågor om förändringsprocesser och historiesyn.

Om arbetsbladen

Arbetsbladen är avsnittspecifika och innehåller faktafrågor, diskussionsfrågor och fördjupningsuppgifter. Uppgifterna är kopplade till de centrala frågeställningarna i respektive avsnitt, med fokus på analys av olika perspektiv. I varje arbetsblad finns en ordlista med relevanta begrepp. Dessa kan vara bra att diskutera innan ni lyssnar på avsnittet, dels för att skapa förståelse för innehållet och dels för att på så sätt skapa en gemensam ingång till avsnittet. Dessa kan också vara bra för att repetera avsnittets centrala innehåll.

Förslag på frågor som passar till alla avsnitt

- Vad handlar avsnittet om? Sammanfatta med egna ord.
- Vilka historiska genusnormer vill avsnittet synliggöra? Försök att presentera några insikter och/eller slutsatser i avsnittet.
- Vilka röster och intressen kommer till tals i avsnittet?
I varje avsnitt finns en expert på temat som intervjuas. Vem är det? Skaffa en fördjupad bild av denne och försök relatera expertens kunskaper till avsnittets innehåll.
- Allt kan inte få plats i ett avsnitt på cirka tio minuter. Reflektera över om det finns några tysta och frånvarande röster i avsnittet, som skulle kunna förändra förståelsen av innehållet om de blev hörda.
- Formulera dina egna tankar kring avsnittets tema. Presentera dina egna åsikter och reflektioner.
(Frågorna är inspirerade av artikeln [Genusvetenskapens pedagogik utvecklar inlevelseförmågan](#), Skolverket.)

RÖSTEN - ARBETSBLAD

Längd: 11:21

Ämneskopplingar: Främst historia, samhällskunskap och sociologi, men även till viss del svenska och musik.

Ord och begrepp: *adamsäpple, könsidentitet, falsett, makt, könsroller, röstläge, bröströst*

Om avsnittet

Varför sänkte Paris Hilton sitt tonläge när hon ville kliva fram som affärskvinna? Och hur kommer det sig att Britney Spears sjöng med djupare stämma när hon var barn? Och har vår syn på rösten i förlängningen påverkat vår syn på - röstandet?

Förslag på samtalsfrågor

1. *Tjejsnack* var en pjäs som hade premiär 1971 och som fick stort genomslag. En av de mest kända låtarna från musikalen var *Vi måste höja våra röster*. Vad var budskapet med den låten?
2. Vad säger man i programmet om skillnaden i hur en röst tolkas om man sjunger eller om man talar ljust? Vad uppfattas som feminint?
3. Varför är röster olika ljusa/mörka? Vilken förklaring ges i ”faktarutan” i början av avsnittet?
4. När en tonåring passerat målbrottet, får hen automatiskt mer respekt då? Är det någon skillnad om man är tjej eller kille?
5. Varför kan den ljusa rösten “sälja bättre”? I programmet nämns popartisten Britney Spears som slog igenom i slutet av 1990-talet med hiten *Baby one more time*, som hon sjöng med sin ljusa stämma. Likaså Paris Hilton använde sin ljusa stämma i såväl låtar som dokusåpor. Varför gjorde de det? Vad var syftet? Blev de tagna på allvar?
6. Vad säger forskningen om rösten och olika röstlägen? Vad säger röstforskaren Hillevi Ganetz i avsnittet?
7. Cecilia Pemberton hävdar i sin studie att kvinnor talar med en mörkare stämma jämfört med 1945. Vilken förklaring ges? Vad tänker du om det?

8. Kända falsettröster. Jämför den amerikanske dragshowartisten Alaska Thunderfuck som pratar med sin ljusa stämma, Edward Blom som både sjunger och pratar ljus röst och pudelrockaren Jon Bon Jovi som gärna sjunger i falsett. Vad signalerar deras röster? Vad skiljer dem åt?
9. Makt och inflytande. Enligt en amerikansk studie föredrar väljarna i USA politiker som talar med en mörkare röst, oavsett om det gäller en kvinna eller man. Vi kan se samma sak i andra delar av världen. Några exempel på europeiska kvinnliga statschefer som hade/har en mörkare röst är Margaret Thatcher och Angela Merkel. Varför är förtroendet större för den som talar med en mörkare röst? Vad framkommer i avsnittet? Vad säger forskningen? Vad tror du själv?
10. Vilka likheter finns mellan ”rösten” och ”att rösta”? Ta reda på ordens etymologi, alltså ursprung. Hur hänger dessa ihop?
11. Rösten är unik för varje person, nästan som ett fingeravtryck. Fundera på vad kan du utläsa av att lyssna på någon utan att kunna se personen framför dig. Nämn olika egenskaper du utläser om den personen. Stämmer de alltid?
12. Hur hänger röstläge ihop med genus och jämställdhet? Försök sammanfatta dina tankar utifrån avsnittet.

Förslag på arbetsuppgifter

- A. Undersök olika makthavares röster. Hur talar de, egentligen? Ett tips är att lyssna på [Speakers' corner | UR Play](#).
- B. Ta reda på lite mer om Paris Hilton, mingelikonen och mångmiljonären som blev känd genom realityserien *The Simple Life* från 2003, där hon spelade rollen som sig själv. Hon som bortskämd överklassstjej utförde enkla, lågbetalda jobb. Hela serien igenom talade hon med sin ”fejkade röst”, men 2020 släpps Youtube-dokumentären *This is Paris*, där hon avslöjar att hon använt en tillgjord röst och att hon spelade en karaktär. Du hittar både *The Simple Life* och *This is Paris* på Youtube.
 - a. Tror du att det är sant att hon verkligen fejkade sin röst?
 - b. Varför förställde hon sin röst tror du?
 - c. Vad är hennes nya mål med sin ”normala” röst?
- C. Under stumfilmen dagar fanns det många stora filmstjärnor, men när sedan ljudfilmer istället började produceras så var det flera av dem som försvann helt ur rampljuset, medan andra kunde fortsätta sin karriär. Ta reda på hur det gick med filmkarriären för följande skådespelare: Greta Garbo, Gloria Swanson, Charlie Chaplin, Buster Keaton och Harold Lloyd. Varför gick det som det gick?
- D. Artisten Prince experimenterade ofta med sin sångröst och kunde både sjunga extremt ljusst och väldigt mörkt. Enligt Guinness rekordbok 2017 så har Helen LeHay världens mörkaste kvinnoröst och Wang Xiaolong världens ljusaste mansröst.
 - a. Lyssna på dem, till exempel på Youtube.
 - b. Testa nu med din egen röst. Sjung eller välj ut ett citat eller liknande. Prova med din ljusaste stämma, din mörkaste stämma och din normala samtalsröst. Spela in på dig själv och lyssna sedan. Vilka olika känslor inger de olika röstlägena?

Tips för fördjupning

- *This is Paris*, dokumentär
- Artikel “*Have women’s voices lowered across time? A cross sectional study of Australian women’s voices*” i tidskriften *Journal of Voice*.
- *Normer i fokus: Normkritisk pedagogik* | UR Play
- *Normer, normmedvetenhet och normkritik*, Skolverket, del av en läromodul
- *Genusvetenskapens pedagogik och didaktik*. Anna Lundberg & Ann Werner (red.). Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, 2012

Gy11, kopplingar till centralt innehåll

Historia

- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet. (Hi 1)
- Kritisk granskning och tolkning och användning av olika slags källmaterial i digital och annan form (Hi 1a2)
- Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv (Hi 1a2)
- Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur. (Historia 2b – Kultur)

Samhällskunskap

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap. (Sh1a1)

Naturkunskap (Kroppen, Bilden, Åldern)

- Samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, till exempel i fråga om träning, kost, droger och konsumtion samt påverkan på miljön. (Na 1a2)
- Hur naturvetenskap kan användas som utgångspunkt vid kritisk granskning av budskap och normer i medierna. (Na 1a2)

Sociologi

- Skapandet av samhällen, kulturer, identiteter, sociala processer och socialisation.
- Sociala strukturer utifrån klass, genus, etnicitet, kultur och religion.
- Sociala normer och kategoriseringar av människor.
- Diskriminering, jämställdhet och likabehandling.

Svenska

- Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.

Arbetsbladet är skapat av Anna Thorstensson i samarbete med UR och produktionsbolaget Munck.

Upphovsrätten till innehållet i det här arbetsbladet tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Arbetsbladet får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När arbetsbladet eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av arbetsbladet och dela ut till elever, tillhandahålla det digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder arbetsbladet, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om arbetsbladet kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i arbetsbladet).